

OMAISHOIDONTUEN MYÖNTÄMISEN KRITEERIT JA PALKKIOT 2017

Omaishoidontuki

Omaishoidontuki on omaishoitolakiin (937/2005) perustuvaa sosiaalipalvelua. Tuen tarkoitus on mahdollistaa asiakkaan kotona asuminen. Omaishoidon tuki voi olla vaihtoehto kotihoidon palveluille ja palveluasumiselle.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun läheisen henkilön avulla, joka solmii kunnan kanssa sopimuksen omaishoidontuesta. Pääsääntöisesti hoito tapahtuu hoidettavan kotona, mutta hoitoa voidaan erityisistä syistä toteuttaa myös hoitajan kotona. *Hoitajan ei välttämättä tarvitse asua samassa taloudessa.*

Omaishoidontuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu omaishoitajan antamasta hoidosta ja huolenpidosta, hoidettavalle annettavista palveluista sekä hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Omaishoidontukea myönnettäessä on arvioitava, että tuen myöntäminen on hoidettavan edun mukaista ja hoidettava hyväksyy omaishoitajaksi hakevan henkilön hoitajakseen. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä **omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten 1.1.2018 alkaen**. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä **omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia** sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtäväänsä tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Omaishoitajalla **on oikeus pitää vapaata** vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti, mikäli hoito sitoo ympärivuorokautisesti omaishoitajan on oikeus pitää 3 vapaapäivää kuukaudessa. Omaishoidon vapaa voi olla alle vuorokauden mittainen.

Peruspalvelukuntayhtymä Selänne myöntää omaishoidontukea siihen myönnettyjen määrärahojen puitteissa. Ennen omaishoidontuen myöntämistä tehdään kotikäynti, jossa arvioidaan hoidon, tuen ja ohjauksen tarvetta sekä sen sitovuutta ja vaativuutta. Kotikäynnillä arvioidaan myös hoidettavan

terveydentila ja palvelujen tarve, hoitajan terveydentila ja kelpoisuus hoitajaksi ja kodin ja ympäristön sopivuus. Edellytyksenä on, että hoidettava ja omaiset suostuvat apuvälineisiin mitä asiantuntijat ovat suositelleet esim. sairaalasänky.

Myöntämisperusteet

Omaishoidon tuesta annetun lain 3 §:n mukaan yleiset myöntämisperusteet ovat:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Omaishoitajasopimus

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoitotosopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin:

- 1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta;
- 2) oikeudesta 4 §:n 1 momentin mukaisiin vapaapäiviin;
- 3) mainitun 4 §:n 2 momentin mukaisen vapaan järjestämisestä;
- 4) määräaikaisen sopimuksen kestosta; sekä
- 5) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Omaishoidontuen hakeminen

Omaishoidontukea haetaan Ppky Selänteen hyväksymällä lomakkeella. Hakemuslomakkeita saa Selänteen yksiköistä ja Selänteen kotisivuilta. Omaishoidontuen hakemukset käsittelee SAS-työryhmä ja päätökset tekee kotihoidonohjaaja. Päätökset tehdään kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Päätökset tehdään toistaiseksi voimassa oleviksi tai määräaikaiseksi. Päätöksestä voi valittaa ja päätöksen liitteenä on valitusosoite. Omaishoidontuki tarkistetaan, kun hoitosuhteessa tapahtuu muutoksia. Hoidettavan ja hoitajan toimintakykyä arvioidaan vähintään kerran vuodessa.

Omaishoidon palkkio

Omaishoidontuen palkkiolla on tarkoitus tukea pääsääntöisesti kaikkein eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevia henkilöitä, joiden toimintakyky on selvästi alentunut. Päätös perustuu asiakkaan kokonaisvaltaiseen ja laaja-alaiseen toimintakykyarviointiin. *Toimintakykymittarina käytetään ensisijaisesti Rava- toimintakykymittaria, tarvittaessa MMSE -mittari (muistitesti) ja Cerad- mittari (muistitesti) ja IADL- mittareita (toimintakykymittaria).* Rava voi olla alle kriteereissä asetettujen arvojen, mikäli muut toimintakyvyn määritykset osoittavat hoidon sitovuuden olevan kriteerien mukaista. Jos omaishoitajan hoidettavana on mielenterveysasiakas, muistisairas tai kehitysvammainen, pyydetään lisäselvitys toimintakyvystä asiantuntijalta.

Omaishoidontuen palkkiosta ei peritä palvelumaksua. Hoidettavalle tulevista välttämättömistä palveluista peritään hoidettavalta asiakasmaksulain mukaiset ja Selänteen kuntayhtymähallituksen vahvistamat maksut. Tämä koskee myös omaishoitajan vapaan ajaksi järjestettyjä palveluita.

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos hoidonsitovuus on vähäisempää kuin mitä omaishoitajan oikeus lakisääteisiin vapaapäiviin oikeuttaa tai siihen on hoitajan esittämä erityinen syy. Tai mikäli sosiaalipalvelujen käyttö on runsasta.

Hoitopalkkiot tarkistetaan vuosittain vahvistettavalla työntekijäin eläkelaiassa tarkoitettulla palkkakertoimella.

Ppky Selänteessä on nimetty omaishoitajien yhteyshenkilöksi kotihoidonohjaajat.

Omaishoitaja

Omaishoitaja on hoidettavan omainen, tai muu läheinen henkilö joka on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla. Muulla läheisellä henkilöllä tarkoitetaan esim. avopuolisoa, tai hoidettavan

ystävää, joka on käytännössä osallistunut hoitoon ja huolenpitoon. Hoitajan terveyden ja toimintakyvyn on vastattava omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Omaishoitajan tulee olla 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka ottaa päävastuun hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta ja sitoutuu hoitamaan häntä ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoitajan tulee pystyä huolehtimaan hoidettavan avustamisesta hänen henkilökohtaisissa toimissaan, huolehtimaan kodin ulkopuoliset asiointit ja kodinhoito kokonaisuudessaan kuten hoito- ja palvelusuunnitelmassa on sovittu.

Omaishoitajalta edellytetään terveystensä, hoitotaitojensa, soveltuvuutensa, voimavarojensa ja elämäntilanteensa puolesta sopivuutta tehtävään. Jos omaishoitajalla on muistisairaus, mielenterveyden ongelmia tai päihteiden väärinkäyttöä tai hoitajan ikä ja toimintakyky rajoittavat hänen toimimistaan omaishoitajana, voidaan omaishoidontuki olla myöntämättä tai lakkauttaa.

Omaishoitajalle tehdään kerran vuodessa kotikäynti, jossa kartoitetaan omaishoitajan jaksamista, terveyttä ja ennaltaehkäistään toimintakyvyn heikkenemistä, annetaan palveluohjausta jne. Omaishoitaja voidaan velvoittaa osallistumaan lääkärintarkastukseen, mikäli on syytä epäillä hänen kykenevyyttään toimimaan omaishoitajana. Omaishoidontuki voidaan lakkauttaa, mikäli hoitaja tällaisessa tilanteessa kieltäytyy tarkastuksesta.

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua (Laki omaishoidosta). Jos omaishoito keskeytyy hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydentilasta johtuvasta syystä, omaishoidon tuki keskeytetään 4pv ylimenevältä ajalta kalenterikuukaudessa. Kuitenkin niin, että jos hoidettava on vuorohoidossa 4pv ja sovittu lisäksi 3pv omaishoitajan lomaa, omaishoidontukea ei pienennetä. Tällainen keskeytys on mahdollista kerran kalenterikuukaudessa ja edellyttää aina ennalta sovittuja omaishoitajan vapaapäiviä pidettäväksi vuorohoidon yhteydessä.

Jos omaishoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä, omaishoidontuki keskeytetään heti omaishoitajan estyessä antamaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovittua hoitoa, ellei omaishoitaja itse järjestä korvaavaa hoitoa hoidettavalle, esim. toinen omainen.

Omaishoitajan lakisääteiset vapaapäivät eivät vähennä omaishoitajan palkkion määrää. Vapaan pitämisestä sovitaan omaishoitajan kanssa tehdyssä hoitosopimuksessa kirjallisesti. Vapaa järjestetään säännöllisesti ja

suunnitelmallisesti ottaen huomioon hoidettavan ja hoitajan toivomukset ja Ppky Selänteen mahdollisuudet järjestää vapaa. Hoitojärjestelyn on aina turvattava hoidettavan hyvinvointi, terveys ja turvallisuus. Hoitaja voi käyttää kertyneet vapaapäivät kuukausittain tai keräämällä vapaata usean päivän kokonaisuuksiksi ennalta sovitusti. Vapaa on pidettävä sen kalenterivuoden aikana, jona oikeus vapaaseen on syntynyt.

Kunta ottaa tapaturmavakuutuslain (608/1948)57§1. momentin mukaisen vakuutuksen hoitajalle, jonka kanssa kunta/kaupunki on tehnyt hoitosopimuksen. Omaishoitotyöksi katsotaan omaishoitoon liittyvät olosuhteet ja hoidettavan vuoksi tehtävät toimet esim. peseminen, pukeminen jne. Asiointimatkoilla tapahtuneista tapaturmista korvataan ne matkat, jotka ovat sattuneet hoidettaessa hoidettavan omia asioita. Esim. apteekissa käynti, hoidettavan lääkärissä käyttäminen.

Omaishoitajan eläketurva määräytyy kunnallisen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain(549/2003) perusturvan mukaisesti. Tuesta maksetaan TEL vakuutusmaksu ja työttömyysvakuutusmaksu. Tuki on verollinen hoitopalkkio, joka maksetaan omaishoitohoitosopimuksen allekirjoittaneelle henkilölle.

Tuki maksetaan kuukausittain jälkikäteen. Uusille omaishoidontuen saajille tuki myönnetään aikaisintaan hakemuskuukautta seuraavan kuukauden alusta, edellyttäen että hoito on jo alkanut. Takautuvia hakemuksia ei huomioida.

Sopimuksen irtisanominen: Kunta voi irtisanoa sopimuksen aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkuminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopimus voidaan purkaa välittömästi. Sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilasta johtuen käy tarpeettomaksi.

Omaishoidon asiakasryhmät – maksuluokat

Ympäri vuorokautinen sidonnaisuus tarkoittaa sitä, että omaishoitajan on huolehdittava hoidettavastaan kaikkina vuorokauden aikoina. Jatkuva päivittäinen sidonnaisuus tarkoittaa sitä, että hoidettava tarvitsee huolenpitoa päiväsaikaan niin runsaasti, että omaishoitaja huolehtii pääsääntöisesti

aamusta iltaan ja vastaa myös yövalvonnasta. Hoitopaikan tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.

Ryhmä 1 392 €/kk

Ensimmäiseen asiakasryhmään kuuluvat ne hoidettavat, jotka tarvitsevat paljon hoitoa ja huolenpitoa **päivittäisissä** henkilökohtaisissa toiminnoissaan. Hoito ja huolenpito on jatkuvaa päivittäisesti sitovaa, mutta hoidettava voi olla myös lyhyen ajan yksin. Öisin avuntarve on satunnaista, mutta hoidettava tarvitsee kuitenkin valvontaa. Omaishoitajalta edellytetään päivittäistä jatkuvaa sitoutumista hoitoon. Hoidon sitovuus on verrattavissa tuettuun kotihoitoon. Mikäli omainen ei hoida tehtävää, se siirtyisi kotihoidolle. Korvaa kotihoidon käynnin. Tuen ulkopuolelle jäävät ne asiakkaat, joiden avuntarve kohdistuu pelkästään asiointi ja kodinhoitotehtäviin.

Arvioinnissa käytetään toimintakykymittareita ADL, IADL, MMSE, Rava/RAI, KERAVA toimintakyky mittari. Rava vähintään 2.0

Ryhmä 2 522,61 €/kk

Toiseen asiakasryhmään kuuluvat ne hoidettavat, jotka tarvitsevat runsaasti hoitoa ja huolenpitoa **kaikissa /useissa** päivittäisissä toiminnoissa ja pääsääntöisesti hoito sitoo hoitajan *ympäri vuorokauden*. Hoidon sitovuus on jatkuvaa ja useissa toiminnoissa avustamista. Rava yli 3.0 Omaishoitajalta edellytetään pääsääntöisesti ympärivuorokautista työpanosta ja hoitoa ja huolenpitoa. Kehitysvammaiset KERAVA vähintään 12.

Ryhmä 3 784,01 €/kk

Kolmanteen asiakasryhmään kuuluvat ne hoidettavat, joiden hoidon määrä ja sitovuus ovat tehostetun palveluasumisen tasoa ja ympärivuorokautista tai hoidettava otetaan pitkäaikaisesta laitoshoidosta kotihoitoon. Rava vähintään 3,5. Omaishoitajalla edellytetään olevan voimavaroja ympärivuorokautisen

hoidon toteuttamiseen ja hänen on oltava terveydentilaltaan soveltuva hoitamaan hoidettavaa ympärivuorokautisesti. Ei voi olla kun hetken aikaa yksin. Hoitaja ei voi käydä työssä. Mikäli omainen jää pois töistä esim. saattohoidon vuoksi hoitamaan omaistaan tuki myönnetään. Kehitysvammaiset KERAVA väh. 20

Yksittäistapauksissa voidaan harkita erillispäätöksen tekemistä. Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemään omaa tai toisen työtä, tai omaishoidontuki on vaihtoehtona jo myönnetylle tehostetulle palveluasumiselle tai laitoshoidolle, palkkio on 1042,00€/kk edellyttäen, ettei hoitajalla ole tältä ajalta vähäistä suurempia työtuloja, oikeutta erityishoitorahaan (sairasvakuutuslaki 1224/2004 luku 10) tai oikeutta vuorottelukorvaukseen (vuorotteluvapaalaki 1305/2002 13§).

Omaishoidontukea voidaan pienentää 100 € kuukaudessa, mikäli hoidettava on päivähoidossa/koulussa/päivä- tai työtoiminnassa tai saa henkilökohtaista apua vähintään 30 h viikossa ja se vaikuttaa hoidon sitovuuteen ja vaativuuteen kuukausittain.

Lapset alle 18v

Lapsista tuen piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset ja sairaat, joiden hoito terveeseen vastaavan ikäiseen lapseen verrattuna on erittäin sitovaa ja vaativaa. Edellyttää, että hoidettava saa vähintään kelan korotettua hoito/vammaistukea. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään lääkärinlausuntoja ja sosiaalityöntekijän arvioita hoidon tarpeesta.

Omaishoidon vapaan aikainen sijaishoito voidaan järjestää omaishoidon tuesta annetun lain 4 a §:n perusteella toimeksiantosopimuksella, jonka kunta tekee sijaishoitajan kanssa. Kunta päättää sijaishoidon hoitopalkkion suuruuden. Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen alueella ei ole aikaisemmin ollut käytössä toimeksiantosopimuksia omaishoidon vapaan järjestämiseksi. Sijaishoitajana voi toimia sukulainen tai muu läheinen henkilö.

Toimeksiantosopimuksella mahdollistetaan omaishoitajan vapaa järjestämiseen erilaisia vaihtoehtoja myös niille henkilöille, jotka eivät halua käyttää vuorohoitopaikkaa tai tehostetun palveluasumisen paikkaa omaishoidon vapaan järjestämiseen. Sijaishoitajärjestelyllä voimme tukea omaishoitajien kotona jaksamista. Sijaishoidon korvaus vuodelle **2017 on 73 €/vrk**. Hoidettavalta peritään omaishoidon vapaan ajalta perittävä vuorokausimaksu (**11,50€,2017**). Omaishoidon vapaa voidaan järjestää Selänteen alueelle vuorohoidossa, perhehoidossa, toimeksiantosopimuksella tai päivätoiminnalla.

Erityistä tukea tarvitsevien ja lasten kohdalla arvioinnin omaishoidon tuesta tekee sosiaalityöntekijä, lisäksi kaikki hakemukset käsitellään moniammatillisessa SAS-työryhmässä.